

Schouenaar-Franssen e. a.

dat wij hier niet de fout maken, die men indertijd bij de verpleegsters heeft gemaakt, dat men wel heeft gedacht aan gesproken over de toewijding en opoffering, die voor dit beroep nodig zijn, maar over het hoofd heeft gezien, dat juist als men van zich persoonlijk zoveel uitgeeft men ook de materiële middelen moet hebben om, als ik dat zo mag zeggen, weer geestelijk „bij te vullen”. Op het gebied van vrijwilligers gebeurt er plaatselijk al het een en ander. Ik wil hieraan alleen toevoegen, dat ook plaatselijk en juist nu hier natuurlijk een taak ligt voor vrouwen en mannen, vooral nu wij toch een bewijs van onze solidariteit met de gerepatrieerden willen leveren.

Mijnheer de Voorzitter! Bij de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer is gezegd, dat dit Departement zich bevond in een lustrum. Het was een lustrum, want het Departement bestond toen vijf jaar. Een lustrum is, als ik mij niet vergis, een wapenschouw, het schouwen van mensen en middelen. Daarom is een lustrum dus een bezinning. Die geest van bezinning vind ik terug in de begroting. Ik geloof — ik meen, dat ik dat mag opmaken uit hetgeen de Minister op blz. 1 van de Memorie van Antwoord zegt —, dat ook zonder bestedingsbeperking deze begroting een geest van bezinning zou hebben gedragen. Deze bezinning ten aanzien van dit dynamische werk is naar onze mening in deze dynamische tijd nodig. Deze tijd vereist een open oog voor de vele en veranderende mogelijkheden, een open oog, gepaard aan een vaste waarde-meter. Die vaste waarden zijn voor mijn politieke vrienden en mij: geestelijke vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid. Wij achten het een eis van sociale gerechtigheid, dat aan de maatschappelijk behoeften van deze tijd wordt voldaan op een eigentijdse wijze. Wij zien hier ook een verantwoordelijkheid, nl. een verantwoordelijkheid ten aanzien van ons zelf en ten aanzien van de naaste, en wij zijn bereid hieraan mede te werken, met dien verstande, dat het maatschappelijk werk gericht zij op het wekken van de eigen kracht en de zelfwerkzaamheid van ons volk, waar ieder de mogelijkheid moet vinden om te bloeien op de plaats, waar hij is gezaaid.

Mevrouw **Luijkx-Sleijfer** (K.V.P.): Mijnheer de President! De eerste maal sprekende voor dit hoge college, is het mij een oprecht genoegen namens de fractie, waartoe ik de eer en de voldoening heb te behoren, de waardering te herhalen, die wij voor de Minister van Maatschappelijk Werk en haar medewerkers in het Voorlopig Verslag hebben onderschreven. Het komt ons voor, dat het bestaansrecht en de daadkracht van het Ministerie van Maatschappelijk Werk het meest en het best tot uitdrukking komen in gevallen, als het — zie de aanhaling uit blz. 1 der Memorie van Antwoord — „voor een grote en moeilijke taak van waarlijk nationale omvang en betekenis” wordt gesteld, gelijk met de opname en verzorging van de Hongaren en stromen gerepatrieerden het geval was en is. Leeft het Ministerie van Maatschappelijk Werk in de gedachtengang van ons volk te zeer als een gevoelsinstituut, de fascinerende activiteit in uitvoerende zakelijke taken zal er goed aan doen dit verkeerde beeld te retoucheren.

Onze bemerkingen en verklaringen bij enkele punten, in de Memorie van Antwoord aangeraakt, zullen — voor zover zij niet reeds door de Minister bevredigend zijn beantwoord — merendeels naar voren worden gebracht door een ander lid van onze fractie. Na het plaatsen van een notitie bij paragraaf 3: Ambonezen, zal ik met instemming van mijn fractie voornamelijk de gerepatrieerdenzorg in beschouwing nemen.

Mijnheer de President! De praktijk van het beschermingswerk voor meisjes heeft uitgewezen, dat het louter verbod voor minderjarige meisjes om zich in Ambonese woonoorden op te houden, niet voldoende is om de ongewenste bezoeken te doen staken. De Minister geeft toe, dat goed toezicht op het nakomen van het verbod moeilijk is, omdat vele woonoorden

Luijkx-Sleijfer

van verschillende kanten toegankelijk zijn. De taak voor de beheerder, de sociaal verzorgster en kampoudste kan ons inziens toch wel verlicht worden. De woonoorden zijn als rijksinrichtingen geen openbaar terrein en op grond hiervan is het mogelijk ongewenste personen te weren. In het woonoord wordt voortdurend door de plaatselijke politie gesurveilleerd. Bij door de politie uit te reiken schrijven kan de toegang tot en het verblijf in het woonoord worden ontzegd. Negeert een geadresseerde dit, dan maakt zij zich schuldig aan overtreding van artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht en deze overtreding kan vervolgens door de justitie naar waarde worden gehonoreerd.

Mijnheer de President! Deze mededeling is ons ruim een jaar geleden verstrekt door de hoofdinspecteur van politie in een plaats, waar een woonoord is gevestigd. In hetzelfde schrijven wordt gezegd: meermalen worden bij de politie-surveillance meisjes, dikwijls van zeer jeugdige leeftijd, aangetroffen, wier aanwezigheid hoogst ongewenst is. Zij tonen in hun bezoeken een hardnekkigheid, een betere zaak waardig. Deze kwestie blijft ons verontrusten. Mogelijk kan de Minister doen onderzoeken, of de aangegeven uitweg van de hoofdinspecteur inderdaad te volgen valt.

Ik kom nu tot mijn beschouwing over de gerepatrieerdenzorg, die mij na aan het hart ligt en thans in het brandpunt van de belangstelling staat.

De brute aanranding van menselijke en staatsburgerlijke rechten, door de Indonesische machthebbers in december 1957 gepleegd ten aanzien van onze landgenoten, die onder hun bescherming behoorden te staan, heeft het Nederlandse volk in zijn rechtsgevoel gekrenkt en zijn verantwoordelijkheid voor de slachtoffers doen ontwaken. Het betoende Koninklijke meeleven, de aanstekelijke toewijding van de Minister en de leden van haar staf, de uitvoerige persverslagen en de indrukwekkende televisiereportages over aankomst en opvang van gerepatrieerden waren even zoveel stimulansen tot verhoging van collectief en persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel.

De realisering van meegevoelens in daden impliceert thans de zorg voor 200 000 Nederlandse staatsburgers, vóór 1 december 1957 in onze gemeenschap opgenomen en dus al aan de nazorg toe, en die voor om en nabij 45000 verstotenen, daarna op veel dramatischer wijze in Nederland ontvangen of nog te verwachten, en ten slotte het brandende vraagstuk van aller huisvesting.

In onze beschouwing kunnen wij niet voorbijgaan aan het vóór tien dagen verschenen rapport over „Een onderzoek naar de integratie van de gerepatrieerden uit Indonesië in de Nederlandse samenleving, ingesteld naar de toestand van pl.m. 1600 gerepatrieerden uit de vóór december jl. gekomen groep.

Wij zeggen de Minister dank voor de toezending van dit rapport, alsmede voor de uitvoerige documentatie over de verzorgingsmaatregelen, welke voor de nieuwe groep getroffen zijn en die wij in grote lijnen van harte onderschrijven.

Wat het rapport betreft, de opdracht hiertoe is in 1955 door de Minister verstrekt aan het Instituut voor sociaal onderzoek van het Nederlandse volk (ISONEVO), in samenwerking met het Katholiek Sociaal-Kerkelijk Instituut (KASKI) en het Sociologisch instituut van de Nederlandse Hervormde Kerk. Het rapport is uitgedijld tot een boeiend boek, te laat verschenen om ter voorlichting van de Nederlandse samenleving te dienen — het is daar in zijn geheel ook niet voor bedoeld — en te vroeg om met de resultaten van onderzoek in de na-december-groep vergeleken te kunnen worden, aangevuld of gecorrigeerd. Het heeft in zich zelf echter al grote waarde en wij zouden het betreuren, als de vergaarde feitenkennis en het cijfermateriaal worden voorbehouden aan sociologen, die aan de uitwerking van vele detailpunten jarenlang hun hart kunnen ophalen, en aan maatschappelijk werkers en andere bij de zorg voor gerepatrieerden direct betrokkenen, die momenteel door de overladenheid van hun dagelijkse taak stellig niet aan bestudering van het lijvige boek zullen toekomen.

Luijckx-Sleijfer

In deze vorm gaan feiten en cijfers het grote publiek zeker voorbij, terwijl het er voor zijn oriëntering in het gerepatrieerdenvraagstuk behoefte aan heeft juist op dit moment, juist nu zijn belangstelling door de laatste stromen verstone ten levendiger is geworden dan zij ooit is geweest.

In treffende bewoordingen heeft de Minister de laatste maanden herhaaldelijk begrip gevraagd voor de gerepatrieerden en de pers heeft deze wekroep in velerlei toonaarden ondersteund. Het meeleven van ons volk in hun levensgang zal nog tal van jaren nodig zijn, als de spontane gevoelens van mededogen, een gevaarlijke basis, Mijnheer de President, al lang zijn bekoeld en andere beslommeringen zich opdringen. Onze gemeenschap zal slechts dan blijven standhouden bij de hulpverlening en het fourneren van de hoge bedragen, die voor de maatschappelijke zorg nodig zullen zijn, als wijdverspreide, goed gerichte voorlichting zo gauw mogelijk wordt gegeven over de achtergrond van het hele probleem en de voortdurende ontwikkeling, alsook de wisselende mogelijkheden van een uiteindelijke oplossing. Ingezonden stukken in de bladen van de meest verscheiden richting tonen, wat deze en andere facetten betreft, blijken van ontstellende onkunde. Er zou heel wat gewonnen zijn, als onze landgenoten eindelijk eens iets meer begrepen van de verschillende categorieën gerepatrieerden, dat wil zeggen, de voorheen als „blijvers en trekkers” getypeerde groepen, ieder weer met verschillende gradaties: over de vier in het rapport met name genoemde vlakken van onderzoek naar de verlangens en kansen ten aanzien van werkgelegenheid, verband houdend met genoten vooropleiding, scholing en de in Indonesië uitgeoefende functionele bevoegdheden (een verrassend en leerzaam onderdeel, Mijnheer de President), voorts over de huisvesting, het gezinsleven en het kerkelijk en verenigingsleven.

Het geheel van onderzoekingen diende uiteindelijk inzicht te krijgen in het integratieproces van de gerepatrieerden in de Nederlandse samenleving. Dit inzicht moet gemeengoed worden.

Wij richten daarom tot de Minister het verzoek uit de overvloed der algemeen bevattelijke en meest interessante gegevens uit het rapport een brochure te doen samenstellen, die voor iedereen zin heeft. Zou daarin bovendien de weerslag te vinden zijn van de instructieve discussies over de integratie — discussies, door het hoofd der afdeling van het Ministerie zo kundig geleid bij aanbieding van het rapport aan de pers —, dan zou het onderzoek duizendvoudige waarde afwerpen en een directe effectieve bijdrage geleverd zijn tot de begrijpende, menselijke verstandhouding, waarin de gerepatrieerden en het Nederlandse volk elkander moeten vinden. Te veel rapporten komen al niet tot hun recht, omdat zij te beperkt blijven bij sociologen en geïnteresseerde specialisten en daardoor geen bijdrage vormen in de praktische uitvoering.

De komst van de eerste 200 000 gerepatrieerden, waarop het onderzoek was gericht, was een uitermate zware krachtproef voor de komende en ontvangende partijen. De massale stoot van teleurgestelde, verbitterde mensen moest worden opgevangen in een land en te midden van een volk, toen te zeer vervuld van even grote eigen zorgen en moeilijkheden dan dat de nodige belangstelling kon worden opgebracht voor die van anderen.

Ondanks zo sterke tegenstroom is de integratie der 200 000 landgenoten bevredigend, ja, zelfs geruisloos verlopen, aldus de conclusie van de rapporteurs. Zij achten dit een duidelijk bewijs, enerzijds van de bewonderenswaardige, wilskrachtige heroriëntatie op het moederland van de gerepatrieerden, anderzijds van de begrijpende, onschatbare hulp der veelvormige Nederlandse organisaties voor bijstand.

Mijnheer de President! Ik geloof onvoorwaardelijk aan de wilskrachtige heroriëntatie der gerepatrieerden en breng alle hulde aan de prestaties der hulporganisaties, waaraan ik die van het Ministerie van Maatschappelijk Werk gaarne toevoeg. Maar de conclusie van de bevredigende, geruisloze integratie zint mij niet. Ik geloof er niet aan in deze vrij posi-

tieve vorm, sta daarin vast niet alleen en vrees, dat deze conclusie een zeer bedrieglijke schijn tot werkelijkheid proclamereert.

Trouwens, meerdere gevolgtrekkingen, in het rapport vermeld, zijn met de bevredigende, geruisloze integratie opvallend in tegenspraak. Daaruit immers blijkt, dat gerepatrieerde gezinnen spanningen ondergaan door meningsverschillen over aanpassing aan de „vreemde buitenwereld”, dat wil zeggen de moederlandse levenswijze, werkgewoonten, omgangsvormen en wat dies meer zij, waaruit verdeeldheid volgt in houding tegenover de nieuwe levenssituatie, over opvoeding en scholing der kinderen naar Nederlands inzicht en vooral — voor ons een bron van verontrusting — het duidelijk gebrek aan aansluiting bij de kerkelijke samenleving en het verenigingsleven, die ons inziens de werkelijke integratie van binnen uit zou moeten voeren.

Op deze punten van tegenspraak wijs ik, omdat de conclusie der bevredigende, geruisloze integratie een averechtse invloed kan hebben op begrip van en instemming met maatregelen van nazorg en algemene zorg en op meer interesse voor de voortlevende min of meer gerechtvaardigde en — ik geef toe — misschien gedeeltelijk ongerechtvaardigde grieven van gerepatrieerden, zoals daar nog altijd voortleven:

wrok tegen de Nederlandse Regering en de Nederlandse politiek inzake Indonesië;

ontevredenheid over achterstallige betalingen;

traagheid in het nemen van beslissingen in persoonlijke, dringende kwesties;

ongewijzigde wettige maatregelen, die konden worden genomen met de wet in de hand en die nu in hun hardheid gaandeweg onredelijk hard aandoen (om enkele voorbeelden te noemen: de regeling der pensioenaanspraken van de ontslagen groep B.B.-ambtenaren; het niet vergoeden aan repatriërenden van overtochtscosten direct na de Japanse bevrijding, toen wegens tekort aan reisgelegenheid niet binnen de gestelde termijn restitutie kon worden geclaimd enz.).

Deze dingen leven nog onder de gerepatrieerden, maar met het oog hierop zou een meer algemene belangstelling voor deze en andere problemen mijns inziens noodzakelijker zijn dan een omstreden antwoord over het al of niet geslaagd zijn van de integratie. Het zal U duidelijk zijn, Mijnheer de President, dat ik persoonlijk niet geloof in volledige integratie, bepaald omdat ik nog steeds in mijn eigen volledige integratie geen vertrouwen heb. Voor wie vele jaren in de grootse onvergetelijke schone ruimten en hoogten van Indonesië ongeneeslijk getroffen is door de wieslag van het eeuwige heimwee en een rusteloos zoeker is geworden, is integratie een theoretische kwestie, waar hart en gevoel innerlijk part noch deel aan hebben. Dit is geen drama, want men kan in zijn door anderen onbegrepen gevoelsbeleving — een rijk en zeer persoonlijk bezit — heel gelukkig zijn, des te gelukkiger naargelang de leidraad van zijn leven is het onvolprezen woord van St. Augustinus: onrustig is ons hart totdat het rust in U. In God.

Mijnheer de President! Al met al zijn wij dankbaar voor dit rapport en nemen wij de tekortkomingen, die zich bij vluchtige beschouwing opdringen, op het geschenk toe. Twee gebreken laten ons niet los: de minieme gegevens over de situatie der jeugdige gerepatrieerden en — als tegenhanger van de instelling der volwassen gerepatrieerden tegenover de Nederlandse samenleving — de onbeantwoorde vraag: hoe staat onze samenleving tegenover de gerepatrieerden? De Minister zou hier kunnen antwoorden: U moogt niet alles van een geschenk verwachten en dus doen we er verder het zwijgen toe, om nog enkele woorden te wijden aan de opvang en verzorging van de laatstgekomen groep.

De mededelingen hieromtrent in de Memorie van Antwoord en meer nog de verzorgde handleiding voor de districtshoofden van de afdeling Bijzonder Maatschappelijke Zorg betreffende huisvesting en verzorging van gerepatrieerden in opvangcentra en contractpensions maken op ons een alleszins

Luijckx-Sleijfer

gunstige indruk. Zeker men kan hier en daar een vraagtekentje plaatsen. Men zou op elke slak zout kunnen leggen. Maar het lijkt mij niet gewenst op deze schoonheidsfouten hier de aandacht te vestigen. Dit te meer niet, omdat de tekortkomingen, die wij erin zien, in de praktijk waarschijnlijk gemakkelijker ongedaan kunnen worden gemaakt, daar de verzachtende bevoegdheden van districtshoofden soepelheid in de uitvoering der bepalingen toelaten. Vandaar, Mijnheer de Voorzitter, dat ik hier verder niet op in wil gaan.

Over de opvang van degenen, die merendeels in de meest behoeftige situatie verkeren, hebben drie leden van mijn fractie zich een persoonlijk oordeel kunnen vormen bij een recent bezoek aan het legerkamp Budel. Wij waren zeer onder de indruk van hetgeen daar onder leiding van de commandant, overste Maris, door functionarissen van het Ministerie, met medewerking van het C.C.K.P. en daarbij aangesloten organisaties ook door de medewerking van vele vrijwilligsters voor de gerepatrieerden aan diensten is opgezet in een ruime, rustgevendende omgeving, met prachtige paviljoens voor huisvesting, hospitaalopname en iedere noodzakelijke verzorgings- en ontspanningsgelegenheid, die men zich maar wensen kan. Dit is organisatie op zijn best, waar het Ministerie alle hulde voor toekomt. Dat wij na onze rondgang over de terreinen enigszins het onbehaaglijke gevoel kregen; het is haast te goed, vond zijn oorsprong in de overweging van de huisvestingsmogelijkheden, die na het korte verblijf in dit paviljoenpark de bewoners geboden kunnen worden: geselecteerde contractpensions, kleine particuliere pensions of in gezinnen, waar gerepatrieerden de verzorging krijgen, die de gemiddelde Nederlander gewend is, en welke verzorging niet die is, welke Budel bood. Volgens mededeling van de Minister staan er door de reeds getroffen voorzieningen 9500 bedden ter beschikking, voornamelijk in pensions. Gezien het beduidend groter aantal reeds aanwezige gerepatrieerden en het nog groter getal, dat vóór de zomer nog komen moet, zouden wij graag iets meer vernemen van de plannen van de Minister, zowel ten aanzien van de opvangscentra en de contractpensions als van de verdere huisvestingsmogelijkheden. Ik stel voorop, dat de bereidheid van de Minister om zo snel mogelijk de haar bekende feiten door te geven via de pers zeer groot is. Maar in deze dagen van snelle wijzigingen en veranderingen zouden wij een tegemoetkoming van de Minister in dezen toch waarderen.

Wanneer binnenkort het paviljoenpark Budel, waar liefst 1200 en zo nodig meer gerepatrieerden tijdelijk gehuisvest kunnen worden, moet worden opgeheven, ziet dan de Minister de legerplaats bij Holtershoeck bij Eibergen als vervangingsobject? En waar het — naar wij vernamen — slechts ruimte biedt voor 3 à 400 bewoners, hoe ziet de Minister dan het uitzicht op andere geschikte opvangscentra in? Want wij hechten aan de inrichting van opvangscentra grote waarde. Het lijkt ons alleszins gewenst, dat het voorname vóórstadium van plaatsing in contractpensions gehandhaafd blijft, want deze plaatsing op zich brengt al bijzondere moeilijkheden met zich.

Een groot contingent immers van de nieuwkomers staat door zijn samenstelling ten achter bij de eerste groep, waarvoor de Minister bovendien maatregelen kreeg te treffen in veel gunstiger economische omstandigheden. Er zal in de nieuwe groep veel minder vertrouwdheid zijn met de Nederlandse leef- en woongewoonten, minder overeenkomst in taal en cultuur, minder plaatsingskans in de arbeidssector en dus minder kans op snelle aanpassing en selfsupporting. De maatschappelijke werkers in de contractpensions zullen in hun omgang met deze mensen wel heel bijzonder geïnformeerd moeten worden over hun aard en mentaliteit, willen zij hun de regelingen — en hieronder vooral de voorschotregelingen — doen begrijpen en opvolgen. Naar onze mening zal voor hen een langer dan normaal verblijf in de contractpensions — met langduriger toezicht van de maatschappelijke werkers — nodig zijn. Vandaar onze vraag of de Minister

ook gedurende de zomermaanden over een voldoende aantal contractpensions denkt te kunnen beschikken.

Mede op grond van de onbekendheid in de Nederlandse samenleving met het bestaan van zo verschillende categorieën gerepatrieerden, verheugt het ons, dat van aangeboden woonruimte voor samenwoning nog zo weinig gebruik gemaakt behoefde te worden. De Minister acht — in verband met het nog komend aantal gerepatrieerden — de aanbodreserve van particuliere adressen noodzakelijk en betreurt daarom het intrekken van aangeboden ruimte, waar niet direct gebruik van werd gemaakt. Ook wij betreuren dat, maar verwonderen doet het ons niet. De vorige oproep van de bewindsvrouw om vrijwillig woonruimte te bieden aan gerepatrieerden, is aanvankelijk met matig enthousiasme ontvangen. Hierin bracht het verwijt van lauwheid — niet overal goed ontvangen, Mijnheer de President — verbetering en kon het kaf van berekende voordeelzoekers gescheiden worden van het koren der menslieven, wier aanbod voorlopig werd gedeponereerd. Zij begrijpen dit niet. Ook gemeentebesturen worden, naar de bewindsvrouw zal weten, veelvuldig benaderd door teleurgestelde goedwillenden, die willen weten, waarom van welgemeende aanbiedingen geen gebruik is gemaakt. Hier wreekt zich een tekort aan oriëntatie en wordt ons verzoek om een verhelderende brochure wederom onderstreept. Blijken van sympathie met de oproep om woonruimte zijn te kostbaar, dan dat ze door misverstand verspeeld mogen worden, hetgeen niet wegneemt, dat wij in grote lijn de bezwaren tegen samenwoning delen. Voor zover er in de toekomst toch toe besloten moet worden, zouden wij gaarne vernemen of de Minister reeds overleg heeft gepleegd met haar ambtgenoot van Financiën over de vraag, of de vergoeding van f 4 per dag als inkomsten op het belastingbiljet moet worden vermeld of — wat alleszins redelijk zou zijn — belastingvrij is.

Zo min mogelijk samenwoning; goed. Maar hoe zal dan de mensen gelegenheid worden gegeven in de hun toch al zo vreemde omgeving hun eigen leven te leiden? Zal de Minister — wier geringe sympathie voor het denkbeeld bekend is — toch niet moeten overgaan tot de bouw van bungalow- of paviljoenparken of hoopt zij extratoewijzingen voor de bouw van volkswoningen te kunnen bewerkstelligen, waarbij zij zich zeker een langdurig toezicht van maatschappelijke werkers voor ogen blijft houden?

Nog een enkel woord over de huisvesting van de bejaarden. De Minister heeft in de Memorie van Antwoord gezegd, dat een oplossing hiervoor wel te vinden zou zijn, maar in de inrichtingen, die gerepatrieerde bejaarden zullen opnemen of hebben opgenomen, zal men een groot tekort hebben aan bejaardenverzorgsters. Het stemt mij wat droevig, wanneer ik zie, dat er in prachtige en moderne bejaardeninrichtingen, waaraan een verzorgingshuis verbonden is geworden, toch een groot tekort is aan verzorging van de bejaarden, omdat het verzorgingshuis door gebrek aan krachten niet geëxploiteerd kan worden. Ik ken zelfs een geval, waarin het verzorgingshuis een andere bestemming heeft gekregen. Het komt ons voor, dat het zeer teleurstellend zal zijn voor de bejaarden, wanneer zij, hoe primitief en moeilijk het was, hun eigen huisvesting prijsgaven voor opname in een bejaardentehuis, waar zij hun verzorging gegarandeerd achtten, te vervallen in een nog moeilijker situatie, omdat hetgeen zij achterlieten niet gecompenseerd wordt door een afdoende zorg. Wij zouden voor dit punt de aandacht willen vragen en ook het verstrekken van enige gegevens ter zake wel zeer op prijs stellen.

Enigszins verbaasd waren wij over de passage in de Memorie van Antwoord, blz. 3, linkerkolom, gewijd aan de z.g. spijtoptanten. Het is de enige plaats, waar de toon van de bewindsvrouw korzelig klinkt, en dat zijn wij van deze Minister niet gewend. De verscheidene leden, die in het onderhavige onderwerp geïnteresseerd blijven, weten, dat de behandeling tot de competentie van een harer ambtgenoten behoort, reden waarom zij bij de begroting, die vandaag aan de orde is, niet

Luijckx-Sleijfer

nader blijk gaven — en nu volgt de letterlijke tekst uit de Memorie van Antwoord —:

„van hun bezinning op omvang en betekenis van deze aangelegenheid en de werkelijke belangen, welke hierbij op het spel staan, zowel voor de direct betrokkenen als voor het Nederlandse volk.”.

De leden voornoemd zullen daar ongetwijfeld bij de begrotingen van Buitenlandse Zaken en van Justitie voldoende blijk van geven. Zij koesterden echter de hoop — en doen dat nog — bij hun pleidooi ten gunste van „genade voor recht voor de spijtoptanten” steun te vinden bij de Minister van Maatschappelijk Werk, omdat zo vele zeer menselijke overwegingen voor dit standpunt pleiten. Aan de printah haloes, dit is: de zachte drang van onze Regering en van talrijke grote bedrijven, om het verwisselen van de Nederlandse in de Indonesische nationaliteit (zacht uitgedrukt) niet tegen te gaan, kunnen wij niet ontkomen. Wij hebben dan ook onzerzijds met leedwezen enige toenadering van de Minister om ons standpunt te steunen „node gemist”.

Deze ervaring ontnemt mij niet de moed de aandacht en invloed van de Minister te vragen voor de nog in Indonesië verblijvende minderjarigen van Nederlandse afkomst, die door omstandigheden hun afkomst niet kunnen bewijzen. Onder Europese leiding staande jeugdhuzen, ook confessionele, zijn een half jaar geleden door Indonesische instanties overgenomen. Meerderen van de inwonende kinderen hadden een Nederlands paspoort of andere documenten, die hun Nederlandse status aantoonde, maar met deze papieren is vreemd omgesprongen; ze zijn verscheurd of z.g. zoekgeraakt. De kinderen kunnen zodoende hun Nederlandse afkomst niet meer bewijzen en er is geen consulaat meer met daaraan verbonden rayonhoofden voor maatschappelijk werk, die zich voor hun belangen inzetten. Zij zijn gedoemd tot levensomstandigheden, die vrijwel zeker tot hun morele ondergang voeren en de zorgen, aan hun Nederlandse en christelijke opvoeding bevestigd, teniet zullen doen. Wij hebben daar geen vrede mee en vragen ons af, of onze verantwoordelijkheid voor deze allestaande minderjarigen zo maar prijsgegeven mag worden en er werkelijk niets aan te doen is, in sommige gevallen de bewijslast voor hun Nederlanderschap te verlichten. De Minister van Maatschappelijk Werk en de vrouw in haar verzoeken wij met nadruk te willen meewerken aan een onderzoek naar deze aangelegenheid. Dat er voor hen geen ruimte zou zijn in ons midden, kan niet gelden voor kinderen. Reeds voor ± 1000 gerepatrieerde minderjarige kinderen zijn geschikte pleeggezinnen gevonden en de wachtlijsten zijn nog niet uitgeput. Een bericht, dat het C.C.K.P. via het A.N.P. in de pers heeft laten circuleren, geeft ook een bemoedigend gevoel.

Mijnheer de President! Er is waarschijnlijk geen Departement, dat zo aangewezen is op overleg met bewindvoerders van andere Departementen dan het Ministerie van Maatschappelijk Werk. Haar beleid moet meermalen worden afgestemd op de inzichten, plannen en mogelijkheden van andere Ministers, hoe dapper zij haar eigen verantwoordelijkheid ook zal weten te handhaven. Het zal bij de belemmering van de bestedingsbeperking niet eenvoudig zijn, de gelden toegewezen te krijgen voor de enorme bedragen, die opvang en verzorging van de gerepatrieerden vergen. Wij hopen en vertrouwen, dat het overleg met haar ambtgenoot van Financiën, waarvan de Minister op blz. 5, linkerkolom, der Memorie van Antwoord gewag maakt, tot overeenstemming mag leiden „over de aanzienlijk hogere uitgaven, die voor de gerepatrieerdenzorg worden geraamd, en dat de aanvullende budgettaire voorstellen, welke de Staten-Generaal spoedig zullen worden voorgelegd, gunstig zullen worden ontvangen. Wij hopen bovendien, dat vooral door constante, bredere voorlichting van het Nederlandse volk dit zijn offerbereidheid zal doen stand houden en toenemen, want deze offerbereidheid — het is al in duizenden gevallen bewezen — is onbegrensd.

Deel III Zitting 1957—1958

De heer Schipper (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Het is een bewijs van diep meeleven met de uit Indonesië verdreven Nederlanders, wanneer de geachte bewindsvrouw in paragraaf 1, onder algemeen, haar Memorie van Antwoord aldus aanvangt:

„Als gevolg van de betreurenswaardige gebeurtenissen in Indonesië zijn thans duizenden Nederlanders gedwongen dit land overhaast te verlaten en zich in Nederland te vestigen.”.

De Minister heeft daarmede aan haar Memorie van Antwoord een bepaald signatuur gegeven, die, naar ik heb bemerkt, niet alleen algemeen instemming heeft gevonden, maar ook weerklank in de harten van zovelen, die dagelijks met dit leed in aanraking komen. Hare Excellentie heeft daarmede bij mijn politieke vrienden en mij een gevoelige snaar aangeraakt. Ook de wijze, waarop onze Vorstin meeleeft met hen, die uit Indonesië werden gestoten, heeft ons volk goed gedaan. Wij zijn wel niet, als bij de Hongaarse opstand, in heftige beroering geraakt, maar ook zonder de felle protesten tegen de onderdrukkers van het Hongaarse volk leeft er in veler harten mededogen ten aanzien van de Nederlanders, die in Indonesië niet meer worden geduld.

Bij de bespreking van paragraaf 2 van de Memorie van Antwoord kom ik op enkele aspecten van deze diep tragische kwestie nog terug. Maar ik meen, dat ik nu reeds dit woord van waardering en erkentelijkheid voor woord en daad van de Minister moet uitspreken.

Het zal U, Mijnheer de Voorzitter, niet ontgaan zijn, dat, hoezeer bestedingsbeperking merkbaar is in de begroting van het Departement van Maatschappelijk Werk, daarop vrijwel geen kritiek is gevolgd. Bij lezen en herlezen heb ik zelfs de indruk gekregen, hoewel dit niet met zoveel woorden valt aan te duiden, de toon maakt echter de muziek, dat een zekere besnoeiing van de uitgaven instemming gevonden heeft. Misschien komt het ook hierdoor, dat de verschillende organen op dit gebied, die in een hoog tempo werden opgestuwd door de spontaniteit van het Departement, thans wat op adem komen, en daardoor een rustpauze is ingetreden, die wel niet gelijk staat met stilstaan, maar die toch verademing geeft.

Is het niet opmerkelijk in de parlementaire geschiedenis, dat vele leden in het Voorlopig Verslag lieten neerschrijven, dat zij overtuigd zijn, dat de begroting óók (en op dit woordje wordt de nadruk gelegd) een zekere besnoeiing der uitgaven zou hebben te zien gegeven, indien de beperking der bestedingen daartoe niet had genoopt? Geen aandrang vanuit de Staten-Generaal om meer uit te geven, maar een instemmen met besnoeiingen, waardoor de ramingen meer in evenwicht werden gebracht met de reële behoeften en mogelijkheden van de praktijk. Hoewel er voor ons als Eerste Kamer geen aanleiding bestaat om op deze wijze op de betekenis van de Eerste Kamer de aandacht te vestigen, het is van waarde, dat zulk een geluid hier in de Kamer wordt gehoord.

Met de gememoreerde uitspraak van de vele leden op blz. 1 van het Voorlopig Verslag ben ik het van harte eens. Haast zou ik zeggen: wij zijn de „tuinman” erkentelijk voor het gebruik van het snoeimes, doch welk woord het best door hovenierster kan worden vervangen. Als snoeien vakkundig geschiedt, zal de vruchtbaarheid toenemen. Hare Excellentie heeft blijkbaar daaraan ook gedacht, toen zij, handelende op blz. 1 (onder algemeen) over consolidering, bezinning en verdieping van het maatschappelijk werk, de mogelijkheid zag om te zijner tijd met des te meer zekerheid en vrucht een verdere uitbreiding ter hand te nemen. Ik hoop, dat de besnoeiing daartoe in de naaste toekomst kan leiden, nadat de takken, die geen vrucht dragen, weggenomen zijn en de takken, die wel vrucht dragen, gereinigd worden.

Over het moeilijke punt van de ramingen, waarover hier reeds vele malen gesproken is, wil ik straks nog een opmerking maken.

EERSTE KAMER